

GÖSTA BERLINGS SAGA

Efter Selma Lagerlöfs roman

Eventyrfortællersken

Et klichéagtigt billede af Selma Lagerlöf har været almindelig udbredt fra forskellig side, og kan fortsat dukke op – en venlig, kær eventyrfortællerske, en naiv forfatter....

Jeg mener, at dette er så fejlagtigt, som det kan være. Selma Lagerlöf har været genstand for en sentimentalisering, som er dybt uretfærdig – mindre i udlandet end i Sverige, Janteland. Det er delvis hendes egen skyld, på grund af hendes ulykkelige kærlighed til lykkelige slutninger i hendes romaner og noveller. Nå – ulykkelig og ulykkelig. Hos det store publikum – det meget store – var og er denne kærlighed lykkeligt besvaret....

Jeg tror, at det var et bevidst program med opbyggelig hensigt, der lå bag hendes vilje til at lade det gode sejre – om man vil: en slags besværgelse....

Lykken og Godheden har ingen chance for at hæve sig, hvis man ikke tror på dem og ikke udmaler dem for sig, som om de var vore stærke og vindende magter. Det er således besværgelser kan virke: man fremstiller en alternativ verden, et modbillede til den virkelighed, hvor Godheden

har trange kår – en utopi. Og uden utopier ville vi være fattige og endnu mere hjælpeløse, end vi behøver at være. Hvad man ser og ved, er én sag – hvad man satser sin vilje og tro på er en anden.

Selma Lagerlöf var ikke »kær«, hvis man med »kær« mener tam, skikkelig og uskyldigt uvidende om, hvorledes det står til her i verden og i menneskene. Men hun var god – besjæledes af

en god vilje, af gode og konstruktive bestræbelser. Dette kom til syne også ved siden af forfatterskabet.

Utallige er beviserne på hendes behjertede holdning over for mennesker hendes tålmodighed med de pågående krav, som mange stillede til hende, hendes næsten selvdestruktive økonomiske hjælpsomhed i det skjulte ... hendes støtte til jødiske flygtninge i 1930'erne – med den klare risiko at miste sine tyske læsere og forlæggere, etc... etc...

Lars Gyllensten (1991)

Selma Lagerlöf fotograferet i 1891, da
»Gösta Berlings saga« udkom

(Citat fra den svenske forfatters tale i anledning af 100-året for Selma Lagerlöfs forfatterdebut med »Gösta Berlings Saga« – uddrag fra dagbladet *Expressen*)

Forestillingsleder: Joe Otterstrøm
Regissører: Jan Bach & Bruno Nielsen-Boreas
Suffli: Joan Baggesen Hinsby
Lydassistenter: Kurt Bøje og Andreas A. Carlsen
Lysassistenter: Lise Lauridsen og Peder Jacobsen
Instruktørassistent: Gunilla Herninge
Belysningsmester: Niels Emil Larsen
Tonemester: Jens Ravn
Scenemester: Kai Johansen
Malersal: Anne-Marie Kjær
Påklæder: Ritha Stegger og Lars Rygaard Rasmussen
Skræddersal: Hanne Gissel, Mehmet Hilmi
Frisør: Britta Nygaard

Rekvisitører: Viggo Bay og Mikkel Winberg Mortensen
Overregissør: Steen Boutrup
Teknisk chef: Jørn Walsøe
Teaterchef: Palle Jul Jørgensen

Foto fra afsluttende prøver: Rolf Linder
Plakat: Winnie Meisler
Programredaktion: Jørgen Heiner og Jørn Rasmussen
Tryk: Kannike Tryk A/S, Århus

Premiere: 8. maj 1992
Opføres frem til 13. juni 1992
Aarhus Teater Store Scene
Forestillingens varighed ca. 4 timer incl. pause.

GÖSTA BERLINGS SAGA

Efter Selma Lagerlöfs roman

Dramatisering og iscenesættelse:
JOHAN BERGENSTRÅHLE

Jens Zacho Bøje og Karen Wegener

Scenografi:
CLAUS ROSTRUP

Kostumer:
GØJE ROSTRUP

Lys:
NIELS EMIL LARSEN

Oversættelse:
JACOB KIELLAND

Koreografi:
CHRIS BLACKWELL

Kampscener:
HOTHER BØNDORFF

Musik:
BENGT ERNRYD

Repetition:
SØREN DAHL

Lyd:
KURT BØJE

Et sværmerisk gennembrud

»Gösta Berlings saga« er en af verdenslitteraturens mest sensationelle og aparte debutromaner – en rigdom uden lige.

Af Henrik Wivel

»Endelig stod præsten på prækestolen – Folk i kirken løftede hovedet«. Sådan lyder de berømte indledningsord til Selma Lagerlöfs debutroman *Gösta Berlings saga*, der efter ti års tiløb til forfatterkarrieren fandt vej fra den da 32-årige lærerinde i Landskrona til læserne. Og linjen rummer da også en fuldkommen henrykt triumferende befrielse. For det er jo ikke alene præsten Gösta Berling, hvis ånd omsider får vinger, men også forfatterens, som kommer til orde med samme eksplosive kraft som Gösta Berling, der ser sin menighed forsvinde under sig i et dybt hul og taget løftes af kirken, så han kan skue lige lukt op i himlen.

Gösta Berlings saga er en revolution af en bog med »dynamit mellem linjerne«, som Selma Lagerlöf selv udtrykte det. En veritabel litterær jordrystelse, der i løbet af få år banede vejen for Selma Lagerlöfs verdensberømmelse. Sjældent har en debut været mere sensationel og aparte. Her kom en forfatter tilsyneladende ud af intet med en hel prisme af fortællinger fra det Värmland, hun selv var rundet af, og som nu strømmede fra hende i sensuelt syngende prosa.

Selv beskrev hun da også siden, i erindringsessayet *En saga om en saga* fra 1902, hvordan inspirationen til romanen kom til hende med en kraft, så hele verden skælvede ved det. Året var 1881. På vej hjem fra en forelæsning på seminariet i Stockholm, hvor hun læste til lærer, fik hun for første gang

»øje på historien«. Og i samme øjeblik hun så den, begyndte jorden at gygne under hende, og hele den lange triste Malm-skillnadsgatan løftede sig mod himlen og sank igen. Det kan man kalde en litterær kaldelse. Sanselig, religiøs, romantisk, ja fuldkommen euforisk i sit gennembrud.

Forførelsen

Gösta Berlings saga er sådant et sværmerisk gennembrud i nordisk litteratur, der efter et tiår med gråmeleret realisme og problemdebat pludselig fik øje på det fantastiske. Det indre sjæleliv blev »kastet hensynsløst ud«, som Selma Lagerlöf skrev det. Hun vidste godt, at man ikke bare bagstræberisk kunne genoplive de gamle romantiske fortællinger fra guldalderens Värmland, som hendes roman sværmer for.

Derfor skabte hun en bevidst og raffineret pastiche, hvor romanen – helt suverænt – sammenfletter romantik og realisme, mytologi og fantastik til det kostelige kaos, som er dens univers.

Det er således en bog, der på mange niveauer handler om forførelse. Med den russiske litteraturforsker, Michail Bachtin, taler romanen med »mange stemmer«. Den er polyfon. Forførelsen er dens samlende tema. Fra helten over alle helte, Gösta Berling, der praktiserer forførelsen som levevis, fordi andet ikke længere er muligt for ham, til alle de herlige kavalere, hvis hele liv ikke er andet end skinmanøvrer og isce-

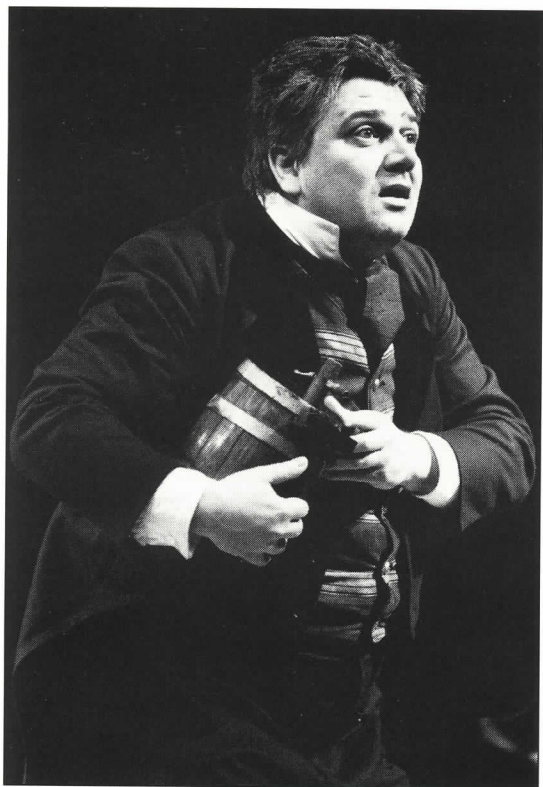
nesættelse af livet efter ledigangens og skønhedens højeste principper. Ren æstetisk schein. Og endelig forfører Selma Lagerlöf også sin læser, der drages ind i dette mytiske rige, hvor man er i fare for at miste orienteringen undervejs, men aldrig lægger mærke til det, fordi man er så glimrende underholdt.

Djævelsk spil

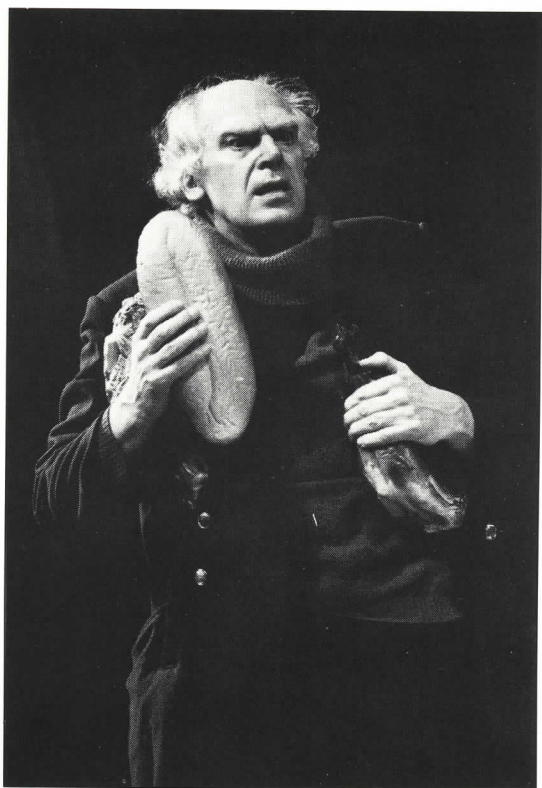
Bygger *Gösta Berlings saga* folgelig på forførelse, bygger den således også på forskrivelse. Djævelen har, som i al god kunst, en finger med i spillet. Handlingen er henlagt til Värmland i begyndelsen af forrige århundrede, hvor den mægtige Majorinde hersker uindskrænket på herregården Ekeby. Hun er jernværksejer og holder hele egnen i et ikke mindre solidt jerngreb. Et magtfuldt moderland. Men hendes magt er, som i Goethes *Faust* (1808) baseret på en pagt med djævelen. Hun er således ikke noget rigtigt menneske. Ikke levende, ikke død, men levende død. Til sin adspredelse har hun installeret flokken af kavalere i Ekebys kavalerspil, hvor de lever som gidsler i hendes djævelske magtspil.

Kavalererne, hvem er de? Jo, de er romantikkens fortabte børn, mænd af en svunden tid, som nu lever i Ekebys provisoriske eksil på minderne om det, der engang var, men som nu ikke længere er andet end drømme og funktionstømte handlinger. Tilsammen danner

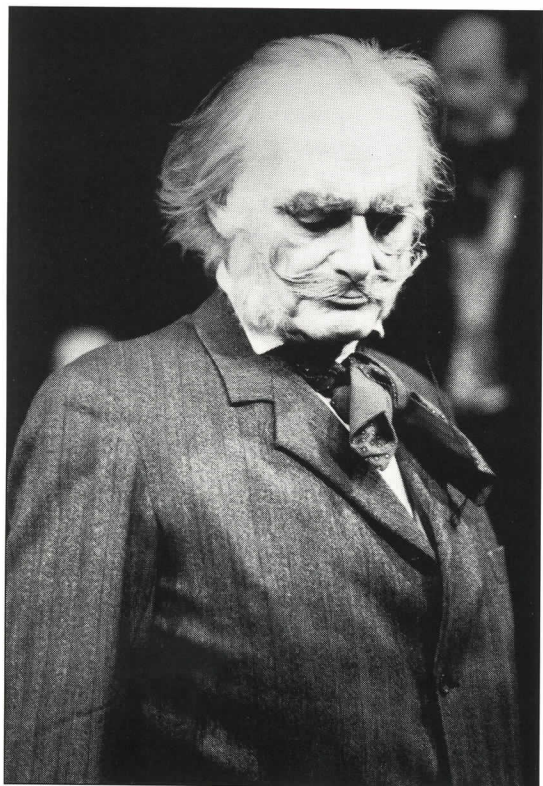
Fortsettelses side 6

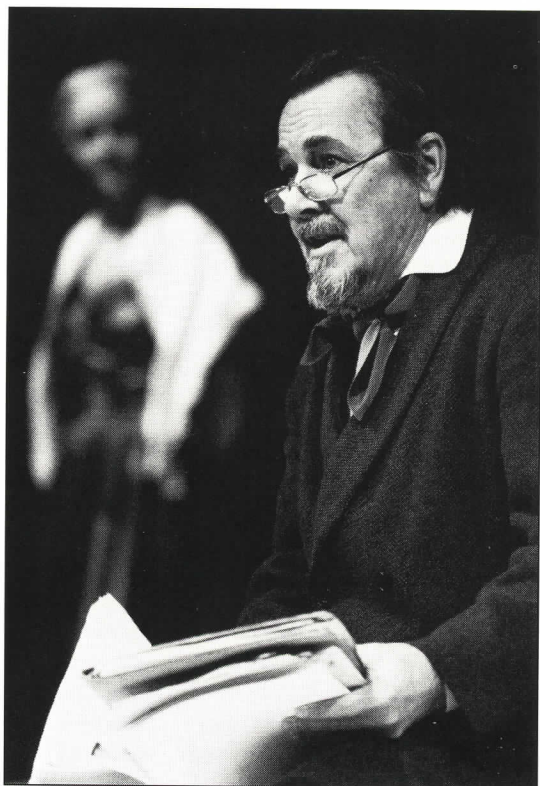
Kim Veisgaard

Ejnar Hans Jensen

Ulf Stenbjørn

Ole Wegener

Selma Lagerlöf tegnet af Oskar Kokoschka i 1917

de et kalejdoskopisk billede af maskulinitetens halvt forvitrede og irrede emblematiske, en samling fortabte spillemænd, der som dronten har bragt sig i den position, hvor det eneste løsen er at uddø.

Men som i Bellmans Fredmanns-kreds er denne tragiske indsigt i livet forlenet med en solid evne til at more sig og dermed holde død og afmagt stangen. Kavaliererne dyrker skønheden og glæden. Uden fast fundament, javist, men ikke uden gyldighed. Deres æstetiske forhold til livet bliver et mål i sig selv og indgår i deres opfattelse af den sande rus: Øjeblikkets fuldstændige livsfylde, den rene totalt glemsomme væren, hvor alle – på trods

af alt – forføres til at leve.

Blandt dem kommer kavaliererens kavalier, Gösta Berling, til at leve. Og han mestrer bedre end nogen andre forførelsens kunst. Ja, selv djævelen tror han at kunne forføre og indgår derfor en pagt med den onde selv, der overtrumfer Majorindens. Kavaliererne gør oprør; den store moder forvises og dermed får hendes ulydige flok af sønner pludselig uindskrænket råderum til deres vilde liv. Og så kører romanens usandsynlige og tryllebundne spil om eros og magt, glæde og sorg, lykke og ulykke med den värmlandske natur som den store lyriske klangbund. I et obscønt og barokt frådseri tager kavaliererne retten til riget.

Almægtig eros

Gösta Berling er centrum i dette spil, endskønt han dybest set ingenting er. Gösta Berling er en drøm. Han er et af verdenslitteraturens kønneste eksempler på inspirationens fuldkomment troløse og flygtige væsen. I grunden er han ingen. Et væsen, der aldrig er tilstede i sig selv, men kun i kraft af andre, der åbner deres væsen for ham og retter deres længsler mod ham. Han er, som Thorkild Bjørnvig har skrevet det, bærer af lidenskabernes, der går igen i ham som en række heftige inspirationer. Men vel at mærke uden at indgå i en organisk forbindelse med hans karakter, uden at sætte blivende spor i hans sind.

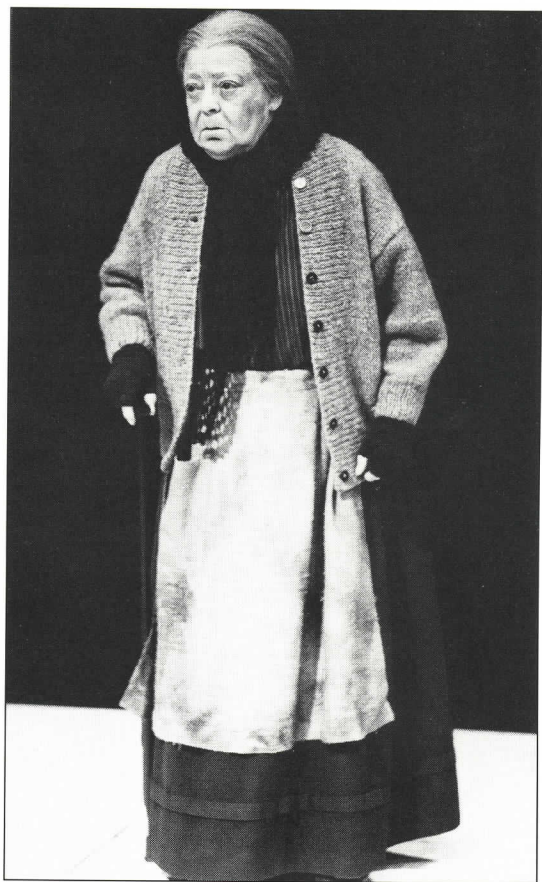
Han bliver selve billedet på »eros, du almægtige«, som romanen påråber sig som sit motto. Manden, der lever gennem de kvinder; han i en række passionerede ridt forfører og driver op i lidenskabens zenit: Den blide Anna Stjärnhök, den splittede Marianne Sinclair og den stærke Elisabeth Dohna, der til slut holder ham fast på tilværelsen. Tre grader af kærlighedens temperament: den impulsive, den reflekterede og den forpligtende. Med sidstnævnte kvinde ved Gösta Berlings side rejser Selma Lagerlöf en stærk moral for at samle alle romanens mange tråde. Og selv om moralen er smuk og i pagt med alt andet end djævelen, er den så langt mindre fascinerende end de viltre veje dertil, der går gennem den vilde natur og det hensynsløse sjæleliv, som forfatteren angiveligt lukkede sluserne op til.

Kæmpebier

Det sandeste billede af forfatteren selv, af tiden og kunsten gi-

Dorthe Hansen og Jens Zacho Böye

Ruth Maisie

ves i forholdet mellem Gösta Berling og Marianne Sinclair. Her åbner Selma Lagerlöf for porten til vor tid og til kunsten at skrive om den med figurer, der er lige så så splintrede, tve-tydige og nervøse i deres væsen som livet er det, når det er rigest og mest rå. Om Marianne Sinclair hedder det, at hun bar »selviagttagelsens underlige ånd« i sig. En lille djævel af en ånd, der hånler af alt, hvad hun foretager sig og som piller hendes væsen i trevler, så al umiddelbar hengivelse fryses fast i en bestandig iagttagelse af selvets bevægelser.

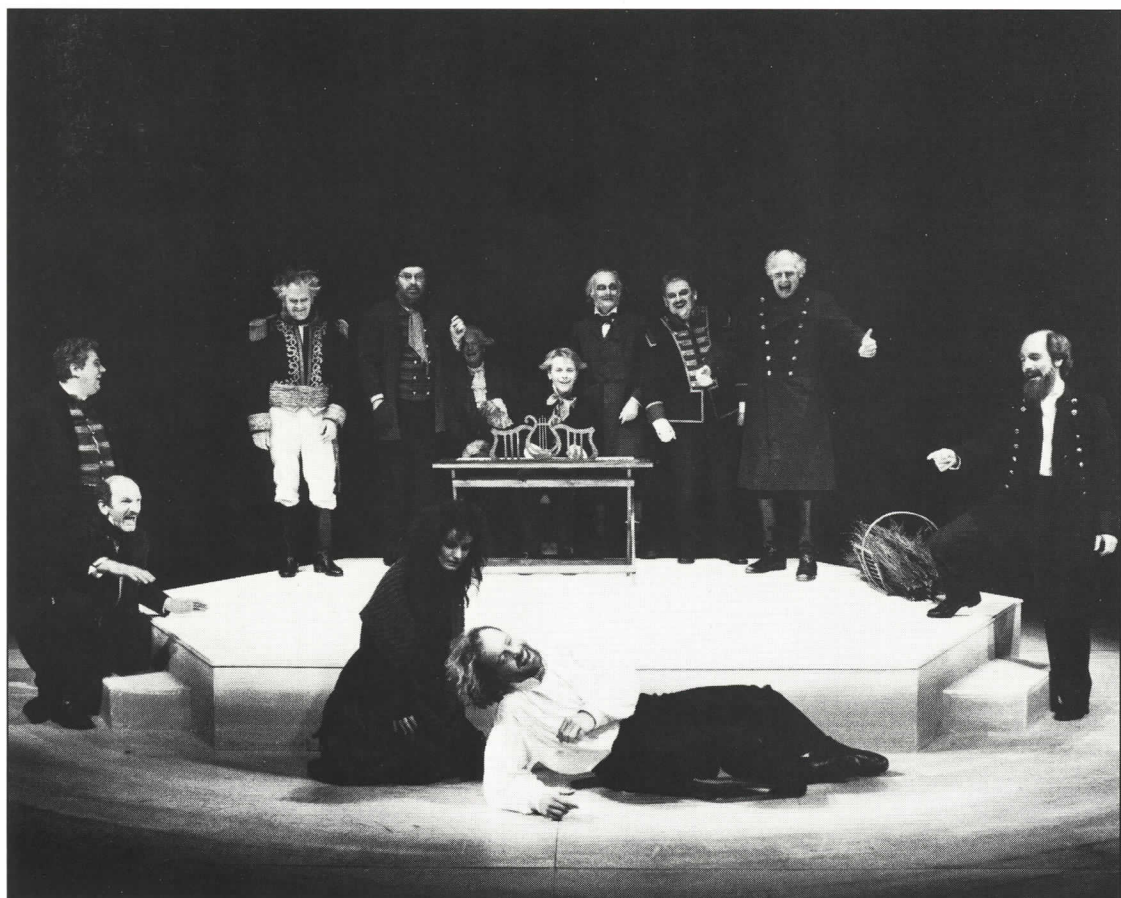
Marianne Sinclair lever, som Snedronningen i H. C. Andersens eventyr, i »forstandens spejl«, hvori hun kun ser sin egen bevidstheds vrængende ansigt. Også hun er forført. Af

sig selv. Og kan ikke slippe fri. Kun i de lidenskabelige øjeblikke, hvor Gösta Berling tager hende i sin favn. Herefter fryser hendes verden til igen. Og smerten? Ja den lindres først i det øjeblik, Marianne Sinclair former den i ord, i det sprog, det kan rumme det hvileløse og aldrig tilfredsstillende begær i sig. Intet steds i sit store forfatterskab har Selma Lagerlöf med så bevægende kraft og profetisk klarsyn vist vejen til sit digteriske genis hemmelighed. Til det offer, hun måtte bringe for at skrive så usandsynlig rig en bog som *Gösta Berlings saga*.

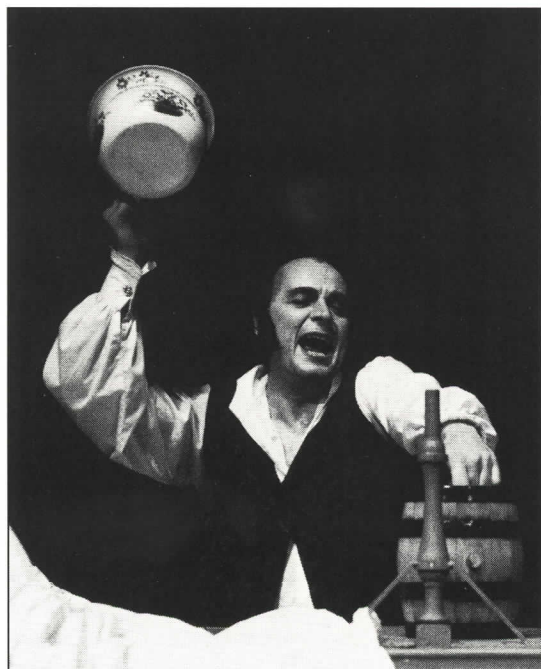
Gösta Berlings saga er et værk, der rummer meget mere end virkeligheden. Derfor kan den i sidste ende slet ikke beskrives, endsiges fortolkes med alle sine

sære passager til nye indsigter. I liv, natur og sjæl. *Gösta Berlings saga* skal leves og opleves med samme sværmeriske fantasi, som den er rundet af. Af samme grund lod Selma Lagerlöf romanen slutte med de berømte ord om fantasiens kæmpebier, der sværmer om virkelighedens alt for lille kube. Hvordan fantasiens kæmpebier vil komme ind i virkelighedens kube er deres eget problem. Og godt det samme. For så sværmer de jo endnu.

Henrik Wivel, dr. phil. og kritiker ved Berlingske Tidende. Forfatter til blandt andet: »Snedronningen«. En bog om Selma Lagerlöfs kærlighed (1988) og »Selma Lagerlöf og biografien« (1991).

Annette Katzmann og Jens Zacho Böye, omgivet af kavalernerne

Klaus Wegener

Karen-Lis Ahrenkiel

Fra en kritiker til en digter

Georg Brandes' modtagelse af »Gösta Berlings Saga« fik stor betydning for anerkendelsen af Selma Lagerlöf som forfatter, og hun glemte ham aldrig derfor.

»... Med sit første Arbejde *Gösta Berlings saga* har Frk. Selma Lagerlöf indtaget en Plads i Sverigs Literatur; anslaaet en ny og selvstændig Tone. Hendes Bog udmærker sig ved den sjældneste og den afgørende litterære Egenskab, Stilens Oprindelighed.

Her er i denne *Saga* to Ting at mærke: Stoffets overraskende Særegenhed og Fremstillingsmaa- dens Originalitet.

Stoffet er ægte episk, episk som Sagnene om Kong Arthur og Kæmperne ved det runde Bord; det bestaar af Historier, æventyrlige, erotiske, fantastiske, hvilke Forfatterinden som Barn har hørt af Personer, der har levet i hendes Hjemstavn, Vermland. Hun fører Læseren ind i en helt ny Verden, en Lilleverden for sig, der er farverig og bevæget, afsidesliggende, udespærret fra Sammenhængen med Sverig og Europa, levende sit eget liv og lydende sine egne Samfundslove – det gamle Vermlands Verden.... Det er et lidenskabeligt, voldsomt, tankeløst, snart sorgløst og snart sorgfuldt Liv....

Alle Mennesker her er udelukkende optagne af deres eget Levnedes stærke Omvekslinger, af deres Vildskaber og deres Anger, deres Gilder og Baller, deres Ære og deres Skam, deres Moro og Arbejde, Overmod og Bodsgerning, Ydmygelse og Oprejsning. De er næsten alle ejendommelige og naive Naturer, overtroiske og højspændte, viljeløse, naar de gribes af en Lidenskab, og viljestærke som dens Vasaller....

Hun [Selma Lagerlöf] er selv forbavset og slagen over, hvor underlige og mærkelige Menneskene dengang var. Deres Lidenskaber og Hændelser er gaaende gennem hendes Indbildningskraft, før de naaer til os, og er ikke blevne mindre underfulde derved....

Hvad hun især har formaaet, er dette: *at sætte i Scene* ved sin Kunst. Hendes Fortællemaade virker ved Anslagets overordentlige Sikkerhed...

Georg Brandes

(Citat fra romanens anmeldelse i Politiken i 1893)

Charlotte Fich og Karen Wegener

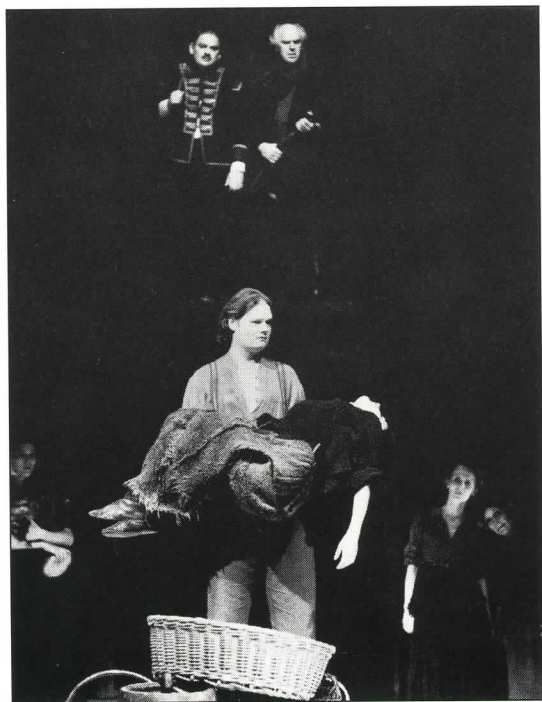
Bue Wandahl, Asger Bonfils og Henrik Birch

Asger Bonfils

Edith Thrane, Mette Munk Plum og Karl Erik Christophersen

Michael Hasselflug med Annette Katzmann – i baggrunden foroven Ole Thestrup og Ejnar Hans Jensen

Medvirkende:

Majoren.....Poul Clemmensen
Majorinden.....Karen Wegener
Majorindens mor.....Ruth Maisie
Mor Annika.....Merete Hegner
Per.....Tom Rosendal
Anders.....BueWandahl
Anna-Lisa.....Charlotte Fich
Hildur.....Jette Sievertsen
Gösta Berling.....Jens Zacho Böye
Beerencrutz.....Ulf Stenbjørn
Anders Fuchs.....Hother Bøndorff
Lille Ruster.....Ole Thestrup
Örneclou.....Jørgen Fønss
Kristian Bergh.....Ejnar Hans Jensen
Julius.....Kim Veisgaard
Kevenhüller.....Jens Pedersen
Fætter Kristoffer.....Karl Erik Christophersen
Eberhard.....Ole Wegener
Liljecrona.....Flemming Larsen
Löwenborg.....Lars Høy
Sintram.....Asger Bonfils
Henrik Dohna.....Michael Hasselflug
Elisabeth Dohna.....Pia Henningsen
Märta Dohna.....Edith Thrane

Pigen med kost Annette Katzmann
 Mons Niels Bender Mortensen
 Melchior Sinclair Klaus Wegener
 Gustava Sinclair Karen-Lis Ahrenkiel
 Marianne Sinclair Dorthe Hansen
 Provsten i Bro Bue Wandahl
 Provstens kone Mette Munk Plum
 Broby-præsten Anders Baggesen
 Amtmand Scharling Henrik Birch
 Fru Scharling Andrea Vagn Jensen
 Schröder Peter Bork
 Kaptajn Lennart Caspar Koch
 Fru Lennart Merete Voldstedlund

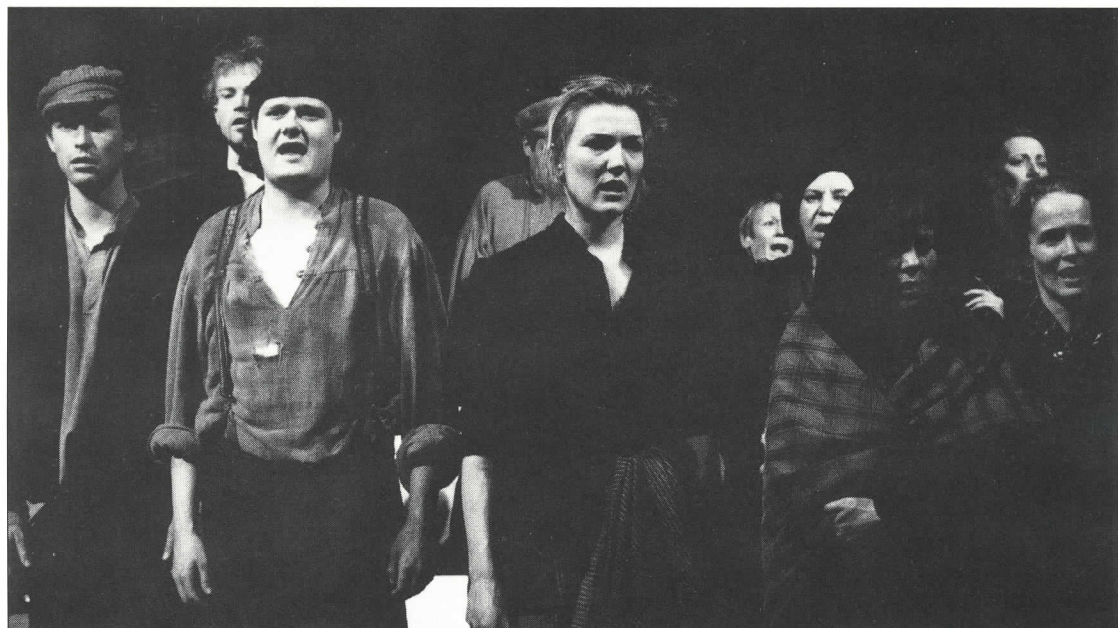
Statister: Andreas Baggesen, Julie Baggesen, Niels Bønding,
 Ole Ditlev Felding, Maj Kruse Lautrup, Esben Ry Mikkelsen,
 Brian H. P. von der Maase, Anker Stig Nielsen, Jeppe Birch Plum,
 Hans Jørgen Rasmussen, Pernille Vamberg og
 Anne-Marie Bøttcher (dansere).

Musikere: Bengt Ernryd (trompet, flygelhorn, zinka og piano)
 Lennart Simonsson (keyboards) Anders Åstrand
 (marimba, vibrafon og slagtøj)

Musikken er indspillet på bånd i teatrets lydstudie.

Teknik: Kurt Bøje og Andreas A. Carlsen

I forgrunden blandt andre Michael Hasselflug, Andrea Vagn Jensen, Merete Hegner og Mette Munk Plum

Selma Lagerlöf på danske scener

Af Jørgen Heiner

Med Aarhus Teaters opførelse af Selma Lagerlöfs *Gösta Berlings saga* i Johan Bergenstråhles dramatisering og iscenesættelse er det første gang, denne store, klassiske roman kan opleves på et teater i Danmark – i 100-året for den danske udgaves fremkomst.

På film blev den kendt i Mauritz Stillers mesterlige, svenske udgave med bl.a. Greta Garbo (1924), og på scenen har svenkerne kunnet se den i 1936 på Dramaten i Olof Molanders opsætning og senest i 1973 på Stockholms Stadsteater i Bergenstråhles egen farverige og aktuelle iscenesættelse.

Det er dog langt fra første gang, en af Selma Lagerlöfs eventyrlige historier har fundet vej til danske teatre og vundet stor og bred popularitet.

Selma Lagerlöfs dramatiske debut fandt sted i København – i 1895 på Dagmar-teatret – i forbindelse med den danske kvin-

debevægelses markante manifestation – *Kvindernes Udstilling* – hvortil forfatteren i samarbejde med dramatikerens Emma Gad havde skrevet et historisk og kvindepsykologisk drama, *Santa Annas Kloster*. Forestillingen blev imidlertid en stor fiasko, der afholdt Selma Lagerlöf fra oftere at skrive direkte for scenen.

Til gengæld havde teatrene brug for hendes fabulerende og dramatiske verden, og da tiden, i det nye århundrede, var moden, og hendes folkeyndest i Danmark stærkt stigende gennem mange bogudgivelser, blev en række fortællinger og romaner dramatiseret og kom til opførelse på forskellige teatre.

Det var Det Ny Teater i København, der, fra 1914, førte an med 81 opførelser af *Husmandstøsen* – efterfulgt af *Dunungen* (1915) i forfatterens egen dramatisering, der gik 79 gange

over scenen. Aarhus Teaters daværende chef Aage Garde kom hurtigt efter og iscenesatte i 1915 og 1916 begge disse skuespil til stor succes.

I introduktionen til den århusianske publikum stod følgende om Selma Lagerlöf –

»...ingen kan som hun trylle Skønhed og Stemninger frem, saa det griber Sind og Tanker og lukker op for Hjærtets Følelser.... Selma Lagerlöfs Mennesker er saa sande, at de taaler den skarpe Belysning, til trods for, at det netop er ved de smaa og stilfærdige Midler, ikke ved de store dramatiske Effekter, hun afspejler Menneskesjælene.«

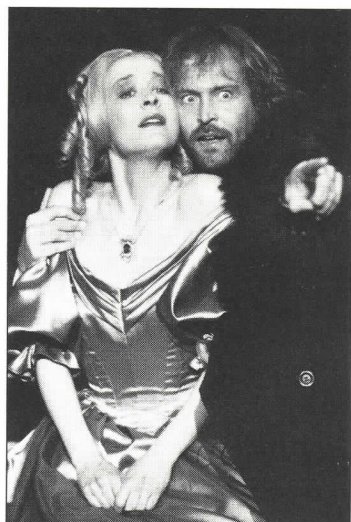
Både *Husmandstøsen* og især *Dunungen* blev meget populære i de følgende årtier – med genopsætninger på Det Ny Teater og Aarhus Teater i 1920'erne, nyopsætninger på Odense Teater (1924) og Casino (1931 og 1934), og så sent som i sæsoner-

ne 1942/43 og 1949/50 spilledes *Dunungen* på henholdsvis Aarhus og Aalborg Teater.

Allerede i 1920'erne fulgte succeserne op med en række Lagerlöf-dramatiseringer af andre værker. Dagmar-teatret forsøgte sig i 1923 med Johs. Anker-Larsens udgave af krimihistorien *Hr. Arnes Penge* (1903) til Emil Reesens musik over middelalderlige motiver og med bl.a. Else Skouboe, Karen Lykkehus og Eyvind Johansen, og Aarhus Teater spillede i 1926 den store slægtskrønike *Ingmarsgaarden* – en dramatisering af første del af romanen *Jerusalem* (1901-02), iscenesat af teatrets daværende chef Erik Henning-Jensen. Også Odense Teater og Det Ny Teater satte umiddelbart efter *Ingmarsgaarden* på repertoire. Rækken af nye dramatiseringer fortsatte op gennem 1930'erne

med den romantiske kunstnerroman *En Herregaardshistorie* (1899) på Komediehuset i København (1930), og i 1938 havde Odense Teater urpremiere på den sceniske udgave af den psykologisk gribende roman *Kejseren af Portugalien* (1914 – et frigørelsesdrama om forholdet mellem far og datter. Også dette skuespil fandt samme år vej til Aarhus Teater med Carl Alstrup i hovedrollen.

Efter 2. Verdenskrig har der på de danske teatre været stille om Selma Lagerlöf, med undtagelse af Radioteatrets opførelse i 1960 af *Køresvenden* (1912) og Fiolteatrets børneforestilling *Skiftningen* i 1986, men til gengæld har især svensk film og tv fortsat traditionerne og skabt markante billedværker over Selma Lagerlöfs evigtgyldige myter om lidenskab og kærlighed.

Pia Henningsen og Jens Zacho Böye

Om lidenskaben

At Selma Lagerlöf skildrer Gösta Berling som en idealfigur, geni og poet, og at han føles som sådan af kvinderne, skyldes ... mindre hans reelle evner – om han har sådanne eller ej, kan man roligt lade stå hen – end det subjektive indtryk, hans lidenskabs øjebliksliv gør dem. Og dog fornægter Selma Lagerlöf og hendes helt trods alle omkostninger og ødelæggelser ikke denne lidenskab og de eventyr og glæder, den bringer. Der er blot, mener de, heri en modsigelse, der piner, en konflikt gammel som livet....

Thorkild Bjørnvig (1968)

Hun behøvede Värmland, der havde hun rod, og flere af hendes værker er befolket af mennesker derfra og fulde af omgittede gamle historier. Undertiden følger hun landskabet så nøje, at man kunne tegne et kort efter hendes beskrivelser. Hun forsynede sig rigeligt fra hjemstavnens fadebur, men hentede lige så selvfølgelig stof fra andre tider og miljøer.

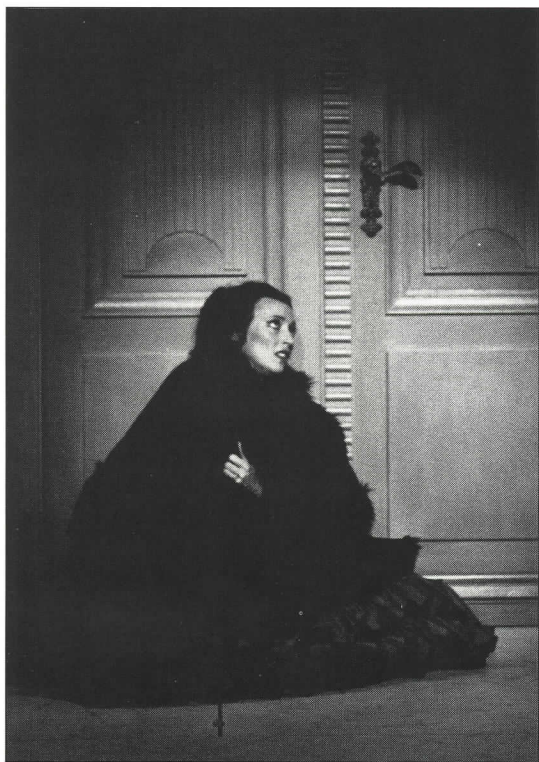
Britt Dahlström (1983)

Niels Bender Mortensen

Hother Bøndorff og Jens Zacho Böye med Karl Erik Christophersen, Kim Veisgaard, Lars Høy og Jens Pedersen i baggrunden

Dorthé Hansen

Selma Lagerlöf på dansk

Romaner

Gösta Berlings Saga
(1891 – dansk udg. 1892)
Antikrists Mirakler (1897)
En Herregårdshistorie (1899)
Jerusalem I-II (1901-02)
(II-del omarbejdet 1909)
Hr. Arnes Penge (1903)
Liljecronas Hjem (1911)
Køresvenden (1912)
Kejseren af Portugalien (1914)
Bandlyst (1918)
General Lövenskjolds Ring (1925)
Charlotte Lövenskjold (1925)
Anna Svärd (1928)

Noveller, fortællinger, essays

Usynlige Lænker (1894)
Dronninger i Kongshelle
og andre Fortællinger
(1899 – dansk udg. 1905)
Legender og Fortællinger
(1899) (1. samling)
En Saga om en Saga (1903)
Kristuslegender (1904)
Legender og Fortællinger
(1908) (ny samling)
Trold og Mennesker I-II (1915/1921)
Høst (1933)

Erindringer

Mårbacka (1922)
Et Barns Memoirer (1930)
Dagbog (1932)

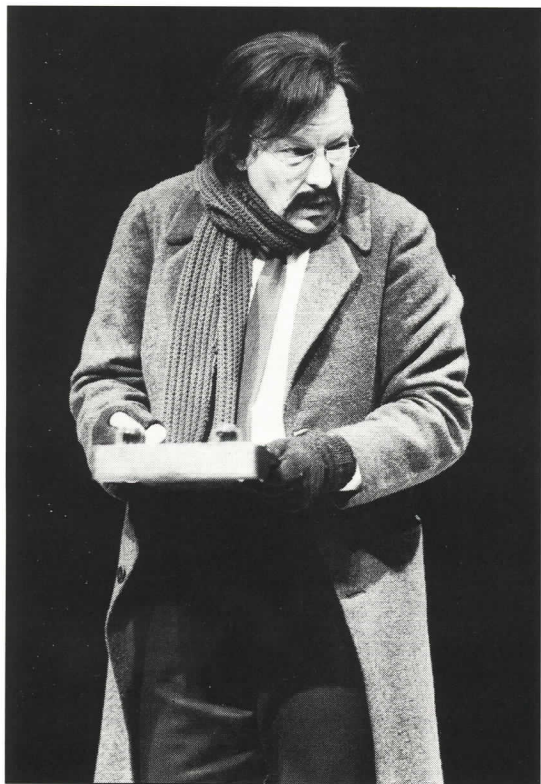
Børnebog - skolebog

Nils Holgersens vidunderlige
Rejse gennem Sverige (1906-07)

*Selma Lagerlöf modtog som den første
kvinde Nobelprisen i litteratur i 1909*

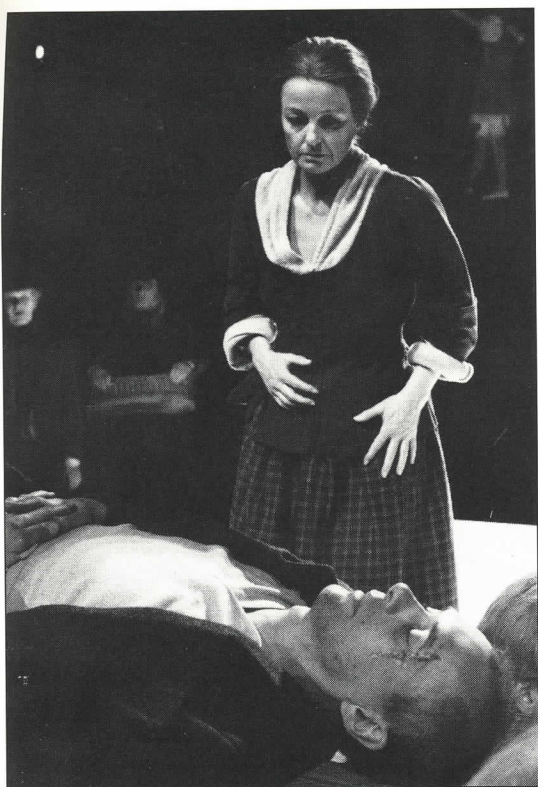
Jens Zacho Böye, Asger Bonfils, Caspar Koch (liggende) og Ejnar Hans Jensen

Peter Bork

Jørgen Fønss

Merete Voldstedlund og Caspar Koch

Dorte Hansen

Kavalerernes bedrifter

Hvis man skulle fortælle alle kavalerernes bedrifter, ville det tage dage og nætter – f.eks. dengang den drabelige bjørnejæger Major Fuchs endelig stod over for alt livs mål: at skyde den store bjørn fra Gurlitafjeldet, og så kavalmæssigt overlod bøssen til den fattige klokke, så han kunne ægte jomfru Faber, organistens søster. Eller dengang Kevenhüller, den geniale opfinder af den selvkørende vogn og ildhjulet, på sine nyopfundne vinger som en anden Don Quijote angreb sin egen vindmølle på jagt efter den vidunderlige huldre, den grønklædte, og endte med at brænde Ekebys hovedfløj af med sit ildhjul.

Men lad nu Selma Lagerlöf selv fortælle om Beerencreutz og Lille Ruster, trommeslageren: »Det halve regiment var allerede skudt ned, men han og obersten rørte sig ikke af stedet. Da kom en adjutant fra kronprinsen. »Retirér«, råbte han til obersten. »Hils hans kongelige højhed, at jeg slås til sidste mand og retirerer med resten«, svarede obersten.

Selma Lagerlöf skriver i de sidste linier i bogen om Gösta Berling:
»Ak, I gode Herrer kavalerer ... Gid al glans, der har været over Eders liv, må falde over den egn, hvor I har levet! Endnu stor Borg, endnu står Bjørne, endnu ligger Ekeby ved Løven ... og når man står på de brede altaner, sværmer sagnene omkring én som sommers bier. Men nu vi taler om bier, så lad mig fortælle endnu en gammel historie. Lille Ruster, der som trommeslager gik i spidsen for den svenske armé, da den i 1913 rykkede ind i Tyskland, kunne siden aldrig blive træt af at fortælle om ... menneskene, der var så store som kirketårne, svalerne så store som ørne og bierne som gæs.

»Nå, men Bikuberne da?»

»Bikuberne var som almindelige bikuber.«

»Hvordan kunne da Bierne komme ind i dem?»

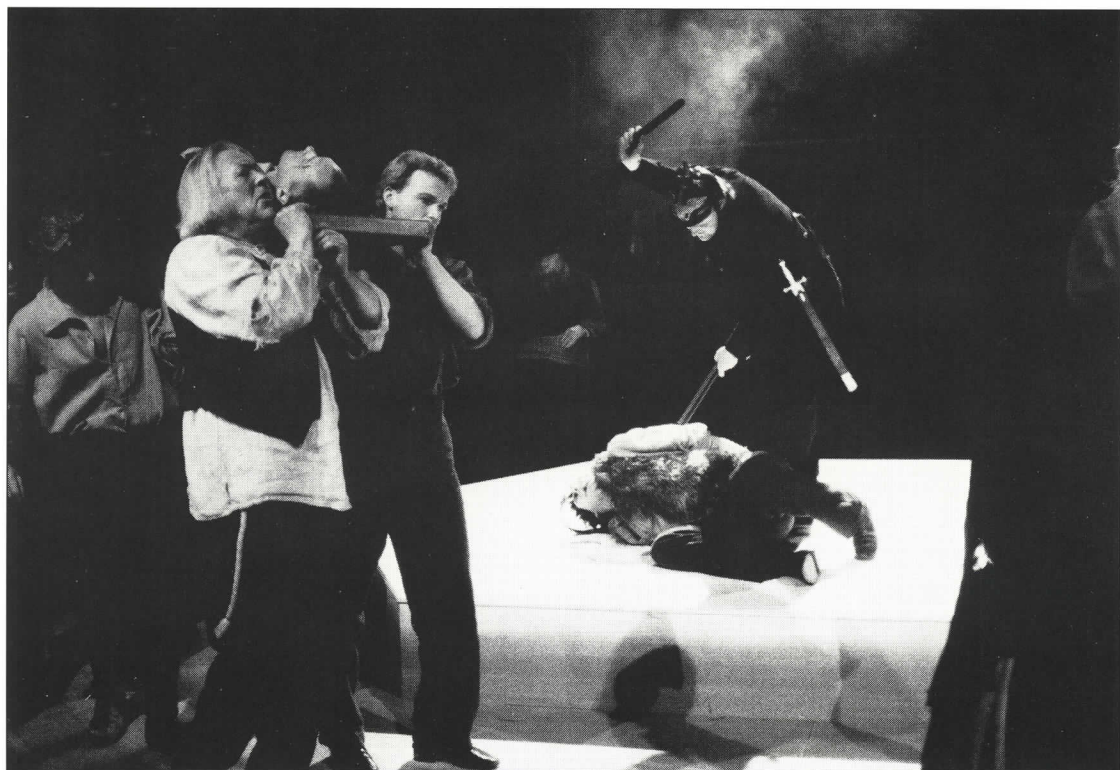
»Ja, det blev deres sag«, svarede Lille Ruster.

Linedanseren Anne-Marie Böttcher og Klaus Wegener

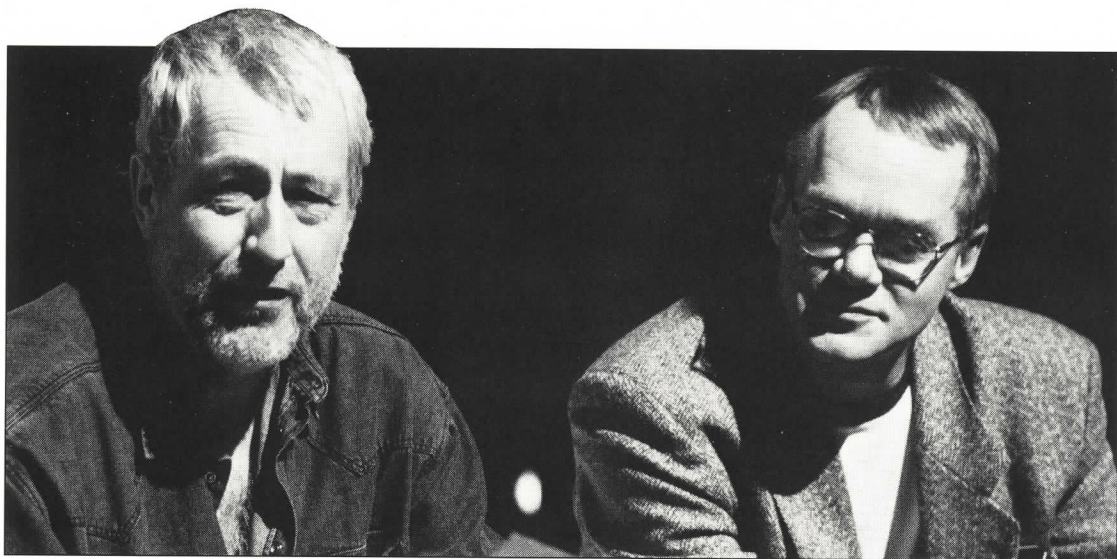
Pia Hemmingsen og Karen Wegener med Andrea Vagn Jensen i baggrunden

Poul Clemmensen og Bue Wandahl forrest med Caspar Koch på båren. Liggende i baggrunden Niels Bender Mortensen

Annette Katzmann og Jens Zacho Böye

Johan Bergenstråhle og Bengt Ernryd

Instruktøren og komponisten

Erfaren svensk duo bag »Gösta Berlings saga«

Der står en erfaren svensk duo bag Danmarkspremieren på sceneversionen af »Gösta Berlings saga«. Instruktøren Johan Bergenstråhle og komponisten Bengt Ernryd har både sammen og hver for sig gennem mange år gjort sig stærkt gældende inden for teater, film og TV – og det er nu anden gang, de ved fælles hjælp har levendegjort Selma Lagerlöfs store debutroman.

Første gang var på Stockholms Stadsteater i 1973. Dramatiseringen indbragte Johan Bergenstråhle Mårbacka-prisen året efter. Han har revideret teksten til den aktuelle opsætning, mens Bengt Ernryd har skrevet helt ny musik.

Johan Bergenstråhle (født 1935) er en gammel bekendt på Aarhus Teater, hvor han tidligere har iscenesat »Svejk i Anden Verdenskrig« (1981), »Den brændende by« (1983), »Kong Lear« (1985) og »Il Campiello« (1987). Han indledte sit teaterarbejde på Studenterteatret i Stockholm i 1957 og fik i løbet af 60'erne etableret sig som instruktør. Han

har hovedsagelig haft base på Stockholms Stadsteater, men har også arbejdet i Finland, Norge og Tyskland. I Danmark har han desuden tegnet sig for Schillers »Maria Stuart« på Det Kongelige Teater. Hans seneste opgave i hjembyen var opsætningen af hans egen dramatisering af P. A. Fogelströms Stockholms-trilogi »Minns du den stad«, som også har været vist i svensk TV.

Danske seere kender ham bl.a. for Strindbergs »Drømmespil« og P.O. Enquists Strindberg-serie, som han instruerede i samarbejde med Kjell Grede. Siden debut'en med »Made in Sweden« i 1967 har han sideløbende instrueret »Hallo Baby«, »Slumrende toner« og flere andre film. Han forbereder i øjeblikket en ny spillefilm med en dansk producent.

Bengt Ernryd (1943) gæster Aarhus Teater for første gang, men gjorde sine tidligste trompetstudier i Danmark – nemlig hos Knud Hovaldt 1961-63. Han fortsatte sin uddannelse i New York og efterfølgende ved Stockholms Universitet, som

han forlod i 1967 som cand. phil. i musikforskning, psykologi, etnografi og praktisk filosofi. 1966-69 studerede han desuden komposition og kontrapunkt ved Musikhøjskolen i Stockholm.

Han har siden 1971 været musikchef på Stockholms Stadsteater, men har også haft en særdeles aktiv karriere som både musiker og komponist. Siden 1960'erne har han konstant haft egne grupper fortrinsvis med nutidig, progressiv jazz på repertoire. Trio Ex Tempore, dannet i april 1989, har jævnligt givet koncerter og optrådt i radio og TV – og har også indspillet musikken til den aktuelle forestilling.

Hans musik er nået langt ud over de svenske grænser, ikke mindst via TV og film. Han har f.eks. stået for musikken til TV-serier som »Familien Raskens« og børneserien »Fem myror är fler än fyra elefanter«, spillefilmen »Nybyggerne«, Vilgot Sjömans »Jeg er nysgerrig, gul« og flere af Johan Bergenstråhles film.

Tak for mad!

AARHUS TEATER
D I N S C E N E

takker Restaurant Margueritten, Ristorante Colosseum, Teater Bodega og Viking Bøfhus for godt samarbejde i den forløbne sæson.

Teatrets publikum kan også i sæsonen 1992/93 nyde godt af aftalen med de fire restauranter – og kredsen udvides med en femte: A Hereford Beefstouw, som også er beliggende i umiddelbar nærhed af teatret.

Ordningen er et tilbud til de teatergængere, der vil kombinere teaterbesøget med en god middag. Den indebærer, at **desserten eller osteanretningen er gratis ved bestilling af en hovedret fra menukortet.** Tilbudet gælder alle ugens teaterdage – du skal blot fremvise din teaterbillet for den pågældende dag.

God appetit på følgende fem restauranter i sæsonen 1992/93:

Margueritten
Guldsmedgade 20
tlf. 86 19 60 33

Teater Bodega
Skolegade 7
tlf. 86 12 19 17

Ristorante Colosseum
Skolegade 33
tlf. 86 12 42 45

VIKING BØFHUS

Viking Bøfhus
Skolegyde 10
tlf. 86 13 28 27

A HEREFORD BEEFSTOUW

A Hereford Beefstouw
Skolegade 5
tlf. 86 13 53 25

AARHUS TEATER STORE SCENE SÆSON 1991/1992

